

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת וארא תשפ"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ר"ה

מקום אין זה רע, אלא לטובתי. ובמה שאני מכיר שזהו 'שבטך', השבט המכה הוא ממך, והמשען שלי הוא 'משענתך', המה ינחמוני. ודוד המלך היה נרדף כל ימיו, משנות נעוריו מאביו ואחיו, ושוב משאול המלך, ושוב מאבשלום בנו, מכל מקום אמר שירה ומזמור לה' בכל פעם כאשר ביקשו להמיתו, כי היה חי בהכרה זו 'כי אתה עמדי', וכל זה היא רק לטובתי. ועל כן סיים, 'אך טוב וחסד ירדפוני' כל ימי חיי, שכל הרדיפות שיש לי במשך ימי חיי אני מכיר שהם אך טוב וחסד.

והנה השם הוי"ה היא שם מדת הרחמים, וכמו שהתחיל בשלש עשרה מדות, ה' ה' א-ל רחום וחנון. והטעם שביטא ה' מדת רחמנותו באותיות של הוי"ה, שרומז על היה הוה ויהיה (שו"ע אורח חיים סימן ה), כי רחמנותו של בשר ודם משתנה מזמן לזמן לפי המצב והמאורע, אבל מדת הרחמים של ה' עומדת ברום המעלות בלי שום השתנות מזמן לזמן, ומאתו לא יתכן לצאת דבר רע. ומה שנראה לעיני האדם דבר רע, לפי ידיעת והשגת קונו הרי זה לו לטובתו האמיתית.

והנה אם משה היה מייחס צרותיו של ישראל שהם באים מהסתר פני ה', שנמסרו בידו של פרעה להרע בהם כרצונו, והיה שואל ומתרעם על ההסתר פנים שעולה ביד פרעה להרע עמהם, הרי מצינו גם בדוד שהיה שואל למה

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', וארא אל אברהם וגו' ושמי ה' לא נודעתי להם (ו-ב). ברש"י דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה ע"כ. ונראה כי דוד המלך ע"ה אומר, גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי, שבטך ומשענתך המה ינחמוני (תהלים כג-ד). והכוונה היא, כי המאמין באמת שיש השגחה פרטית על כל דבר קטן ומאורע שעובר על האדם, הכל בא עליו רק מגזירת עליון, וכמאמרם (חולין ז): אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו [גזרו עליו] מלמעלה ע"ש. זה מביאו להכרה שכל מאורעותיו מוכרחים להיות שהם לטובתו, כי מאתו לא תצא הרעות, והקב"ה הוא מקור הטוב, ואתה מלא רחמים, ולא יתכן שתהא דבר זה לרעתו. יתכן שהמאורע כואב ומיצר אבל זהו לטובתו. ועל דרך ילד שהוצרך לעבור ניתוח אצל הרופא, והילד ירא ומפחד, אבל כאשר רואה את אמו עומדת שם ומחזקת בידו, הוא נעשה רגוע, שלא יתכן בשום פנים שהרופא יעשה לו דבר שהוא רע, כי אמו האוהבת אותו כל כך, לא היתה מניחה לעשות לבנה דבר שאינו לטובתו.

ולכן אמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע, שאי אפשר להעלות על הדעת שזה לרעתי, 'כי אתה עמדי', אם אתה אב הרחמן עומד שם, ולא עוד אלא שאתה הוא המביא דבר זה עלי, אם כי כואב ומצטער מכל

אמרו (כתובות סה:) כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע ע"ש. וכיון שהוכיחו כבר קרוב למאה פעמים ולא קיבל, אם כן תוכחתו הוי דבר שאינו נשמע, ואם כן מצוה שלא לומר לו, ואיך אמר הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים, הלא נושא על תוכחה זו חטא.

אך הענין הוא, כי נפש ישראל שעדיין לא נכרת נפשו משורשו, כאשר שומע תוכחה, הדברים יורדין לתוכו, והדברים נשמעים בתוך תוכו, אלא חומר הגוף ותאותיו מושלים עליו שאי אפשר לו לקבל לשנות דרכו מתוכחתו. וכל פעם שמוסיפין לומר לו עוד ועוד, בכל פעם מחלישין עוד קצת את חומרו, וכמו שרואין בבני אדם שיש תקופה בחייו שמשנה הנהגתו לטובה, כאשר שמע פעם תוכחה שנכנס לאזנו, או שנעשה אצלו מאורע, או שמתבגר יותר, וחומר הגוף נחלש מתאותיו וכדומה, ואז מתעורר בקרבו כל מה ששמע עד הנה, משחר טל ילדותו, הן מאבותיו והן מרבתי, ומשנה את דרכיו.

וזהו על דרך שמצינו (אבות דרבי נתן פרק ו) ברבי עקיבא, שהיה בן ארבעים שנה ולא שנה כלום, פעם אחת היה עומד על פי הבאר, אמר מי חקק אבן זו, אמרו לו המים שתדיר נופלים עליה בכל יום, אמרו לו עקיבא אי אתה קורא אבנים שחקו מים (איוב יד-ט), מיד היה רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשה כברזל, על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם ע"כ. והיינו שהחקיקה שנעשה בתוך האבן לא נעשית בהימים האחרונים מהטפות האחרונות לבד, אלא כל טפה וטפה שנפל על האבן יום אחר יום, שנה אחר שנה, עשתה רושם דקה מן הדקה שלא היה ניכרת כלל, ובסופה נצטרפו יחד כל הטיפות והשלימו את חקיקתו. כמו כן כל מלה ומלה של תוכחה שנשמע לאוזן יהודי, הוא כמו טיפת המים שנופלת על לב האבן, אשר בסופה טפה אחר טפה יחקקו אותה להחזירו למוטב.

ולכן הוכח תוכיח את עמיתך אפילו מאה פעמים, גם כאשר אתה רואה שהתוכחה לא עשתה את

פניך תסתיר תשכח ענינו ולחצנו (תהלים מד-כה), אבל אחר שנתוודע אליו ה' שרוצה לגאלם, ומשה מכיר שהרעה הזו באה להם בכוונה מיוחדת מאת ה', ושואל לה' בלשון נוכח למה 'הרעתה' לעם הזה, אתה ה' למה אתה מריע להם, על זה דבר אתו משפט, הלא אני הוי"ה, מקור הטוב והחסד, ואם אתה מכיר שזה בא ממני, איך יעלה על הדעת שזהו רע, ועל כרחך שיש בזה טובה טמונה. אבל לייחס הדבר שבא מאת ה', ולומר שמביא דבר רע, זהו סתירת ההפכים בנושא אחד, ודבר אתו משפט על אמירתו.

ואמר לו יש לי להתאונן על מיתת האבות, אשר שמי הוי"ה לא נודעתי להם, לא גליתני להם שמדת הרחמים שלי היא הוי"ה, היה הוה ויהיה, בלי שום השתנות גם לרגע אחד, ואף על פי כן לא הרהרו אחר מדותי כאשר בא תחת ידם מצב קשה, אבל לך גליתני גודל כח המדה שלי בחסד ורחמים, שהיא תמידי כמרומז בשם הוי"ה, ואתה מתרעם עלי למה הרעתה לעם הזה, היה לך להכיר דכיון שזהו ממני, לא יתכן לקראו פועל רע.

*

והנה שלח ה' את משה לבשר לישראל הד' לשונות של הגאולה, ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה (ו-ט). ושוב שלח אותו לפרעה, ומשה טען איך ישמעני פרעה, ועל זה אמר הכתוב וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום 'אל בני ישראל' ואל פרעה מלך מצרים וגו' (ו-ג). והנה לא ביאר מה שצוה אותם שנית על ישראל, הלא כבר קיימו שליחותו ולא קבלו. ולכן פירש רש"י צום עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם.

ויש לומר עוד כי הכתוב אומר, הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא (ויקרא יט-יז). ורש"י פירש ולא תשא עליו חטא, לא תלבין את פניו ברבים ע"כ. ונראה עוד כי חז"ל (בבא מציעא לא). דרשו הוכח אפילו עד מאה פעמים ע"כ. והיינו כי הגם שכבר הוכחת אותו תשעים ותשע פעמים אף על פי כן תוסיף להוכיחו עוד. ולכאורה הרי

וְלֹאֲלֹךְ בפרשה מונה הכתוב, אלה ראשי בית אבותם, בני ראובן וגו', ובני שמעון וגו', ואלה שמות בני לוי וגו'. ובש"ה הק' דקדק למה שינה אצל בני לוי לומר אלה 'שמות' בני לוי. וכתב כי לוי ידע אשר שבטו לא יהיו נתונים לשיעבוד במצרים, בשעה שכל בני ישראל יהיו משועבדים בעבודת הפרך (שמ"ר ה-טז), אבל רצה שיהיו נושאים בעול עם אחיהם, להצטער בצרתן של ישראל, על כן קרא לבניו בשמות שיזכירו בכל עת ובכל שעה הצער שאחיהם שרויים בהם. גרשון, שהם גרים בארץ נכריה, גרושים מארצם למצרים. קהת על קיהת שיניים מפני הצרות. מררי על שם המרירות, וימררו את חייהם בעבודה קשה ע"כ.

וַיֵּשׁ לומר עוד, ומתחלה נבאר הסיבה מן השמים שנתנו בלב פרעה שלא ישעבד את שבט לוי, וכי אוהב תורה היה פרעה לתת להם חירות מהעבודה. אך הענין הוא, כי בהיות שתכלית הגלות במצרים היתה לזכך את החומר של כלל ישראל להיות מוכנים לקבל על עצמם עול התורה, וכמו שנאמר (דברים ד-ב) ויוציא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה. על כן הראה להם ה' לראות בעיניו בשר, אשר המקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות (אבות ג-ה). והוא כמאמרם (סנהדרין צט:) כולו גופי דרופתקי [כל הגופין לעמל נבראון], טוביה לדוכי דהוי דרופתקי דאורייתא [אשריו למי שזכה והיה עמלו וטרחו בתורה], ובידו של אדם להחליף מה שהאדם לעמל יולד (איוב ה-ו), שאין צריך לעמול בעול מלכות ודרך ארץ, אלא בעמלה של תורה. וכמו כן כאשר יצאו ישראל ממצרים למדבר לקבל התורה, הוריד להם ה' לחם מן השמים בלי עמל וטורח כל הימים שם, כדי שיראו שהמקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו גם עול דרך ארץ.

וּבְהִיּוֹת כי לוי השיג שבניו יהיו במצרים להיות לסמל ללומדי תורה, על כן רימו בשמותיהם הדרך שיוכלו להגיע לכתרה של תורה. כי מצינו במשה רבינו שקרא שם בנו גרשום, כי אמר גר הייתי בארץ נכריה (שמות יח-ג). והיינו כי משה ובניו יהיו יהודים בודדים במדין שומרי תורת ה', וכדי להתחזק בעבודת קונם הוצרכו לחזור

פעולתה, תדע שהדברים נשמעו היטב תוך תוכו ומקנת שמה, אלא שאין לו הכח לבצע אותה, אבל כאשר תוסיף להוכיחו עוד ועוד, יצטרפו כל הדברים שנשמעו לאוזנו ויעשו רושם לטובה. והוכח תוכיח את עמיתך אפילו מאה פעמים, ולא תאמר שבריבוי התוכחה יש חטא, שכיון שהדברים הראשונים לא עשו רושם, הרי מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע, כי לא כן הוא, אלא כל מלה ומלה נשמעת לנפש יהודי, ולא תשא עליו חטא בתוכחתך, כי סופו יפעלו הדברים. וכאשר רואים בני אדם שבימי זקנתם הם משתנים, וכל זה בא שמתקבץ בהם כל מה ששמעו וראו מימי ילדותם עד הנה.

וַיֹּסֵפֶר על הגה"ק רבי הלל מקולמיי זצ"ל שהרבה לדרוש תוכחה בכל מקום שהיה מגיע, והיה אומר, שהגם שיתכן שהדברים שמדבר לא יעשו רושם כעת על השומעים, אבל יבוא יום, כאשר ישכבו על מטתם בהימים האחרונים של חייהם, אז יתעוררו שמענו פעם מזקן אחד שהיה דורש ומוכיח איך צריך להיות חיי יהודי, חבל על מה שלא שמענו אז לקולו, ועל כל פנים יעזוב עולמו בהרהור תשובה, גם עבור זה עצמו כדאי להוכיח ע"כ.

וְהִנֵּה משה רבן של ישראל בא כעת בפעם השנית לדבר אל ישראל, ולא הטו אוזן לשמוע לדבריו, ויתכן שמה יתייבש להלאה מללמדם ולהוכיחם, כי אין דבריו נשמעים. ואמר לו ה' שלא יתשל, וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל, שידע כי יהודי ששומע את דבר ה', ומכל שכן מפה קדוש של משה, לא יתכן כלל שאין דבריו נשמעים ואין עושים רושם, אלא הם נכנסים בתוך תוכו, גם כאשר בפועל הם במצב גרוע שנראה כאלו אין הדברים נכנסים לאזניהם, מקוצר ר"ח, שהשגתם ברוחניות קצרה, ומעבודה קשה, שמשוקעים בעיני עולם, מכל מקום ימשיך לדבר עמהם ולעוררם, כי סופו יעשו רושם, וכל טפה וטפה שנופל על לב האבן עושה רושם, עד שבסופו נחקק האבן.

פעם אחר פעם, כי העולם הזה הוא רק פרוזודור בפני העולם הבא (אבות ד-טז), וגר אנכי בארץ, אני מסתובב כאן רק כגר בארץ נכריה, שאין דעתו ומחשבתו רק על ביתו, וכל השאיפות יהיו רק להרבות במצות ומעשים טובים לקנות חיי העולם הבא, ועל כן קרא שמו גרשום, 'כי אמר' כדי שיאמר ויזכור תמיד כי 'גר הייתי בארץ נכריה'. ועל דרך זה קרא גם לוי שם בנו גרשון מטעם הזה. ובני גרשון הם 'לבני ושמעי', התולדות והתוצאות מזה היה, לבני, על דרך שנאמר (ישעיה א-יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, ודרשו חז"ל (יומא עה:) לבן, שמלבין עונותיהם של ישראל. וגם שמעי, להטות אזנו לשמוע את דבר ה'.

עוד סיוע יש למי שמסתובב בין הגויים שלא ימשוך אחר מעשיהם, והוא שיתחבר עם שומרי תורה בחברותא יחד, אשר איש לרעהו יאמר חזק, ועל כן קרא שם בנו קהת, לשון אסיפה וקבוצה, על דרך שנאמר (בראשית מט-י) ולו יקהת עמים. ובני קהת, התולדות מהנהגה זו, 'עמרם' לזכור תמיד לקיים ויגבה לבו בדרכי ה', שאנו עם רם, ולא איכפת לנו דרכי הגויים אשר המה עם הדומה לחמור, 'ויצהר' לעסוק תמיד באורה של תורה על דרך צוהר תעשה לתבה (בראשית ו-טז), 'וחברון' להיות מחובר לה', 'ועוזיאל', להיות א-ל מעוזו תמיד.

ואת בנו הצעיר קרא מררי, כי כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל וכו' (אבות ו-ד), ואין התורה נקנית אלא במיעוט אכילה ושתייה ותענוג. ובני מררי 'מחלי ומושי', להמית עצמו באהלה של תורה, ולהחלות גופו על השגת התורה, וימיש עצמו מעניני עולם, ולא ימיש מאהלה של תורה.

*

ויש לומר עוד, על פי מה שדברנו בשבוע העל"ט במה שכתב רבי חיים ויטאל (בשער היחודים) כי אברי האדם הם רומזים לשמות קדושות של ה', והעינים והחוטם הם הוי"ה. ואמר הרה"ק רבי משה אסטרךיר זצ"ל שהגם שכל הגויים יש להם חיתוך אברים כמו לישראל, מכל מקום כל אות צריך להיות מוקף גויל, ואם לאו אינו אות, ובני ישראל אבריהם מוקפים ומוגדרים בגבול ומיצר, שלא יביטו ולא ישמעו ולא ידברו רק מה שהתורה התירה, ולכן רק אצלם אבריהם הם שמות דקדושה ע"כ.

והנה בני ישראל במצרים נתדרדרו בין גויי הארץ, ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם, ותמלא הארץ אותם (שמות א-ו), ובמדרש (ילקוט קסב) שנתמלא הבתי טרטיאות מהם, ועל כן אבריהם לא היו שמות, כי לא היו מוקפים גויל. לא כן שבט לוי שלא משו מאהלה של תורה כל ימי היותם במצרים, על כן האברים שלהם היו שמות. לכן בשבט לוי דייקא אמר הכתוב, ואלה 'שמות' בני לוי, כי היו מיוחדים מכל ישראל בקדושתם, ואבריהם היו שמות. לא כן שאר בני ישראל הוציא ה' אותם גוי מקרב גוי (דברים ד-ד), שהתנהגו כמו שאר גויי הארץ, עד שקיטרגו עליהם מה נשתנו אלו מאלו (ילקוט רלד).

ולכן אמר משה לפרעה, ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה (ח-ט). שהן אמת שכעת אין הבדלה והפלאה בין עמי ובין עמך, שגודל השיעבוד העביר אותם על דעת קונם. אבל כאשר יצאו ממצרים יהיה הבדלה ביניהם, ושמתי פדות בין עמי ובין עמך, ולמחר יהיה 'האות' הזה, אם כי כעת אין אבריהם אותיות דקדושה, שאינם מוקפים בגבול וחומה, אבל למחר יהיה אבריהם אותיות של שמות, וכמו שהיה בשבט לוי כל הימים.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' יוסף פישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יעקב משה פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' חיים מאיר הכהן רובין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בתו למזל טוב	הרב ר' לוי יצחק לינדנער שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בנו למזל טוב	ברכת מזל טוב להרה"ג רבי בנימין ברייער שליט"א דומ"ץ בית מדרשו וזרון יהודה לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב
מוה"ר ר' יודל זינגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' אלכסנדר פאנעט הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' ישראל באדאנסקי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' לייבוש דרומנער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יעקב פריץ היללמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב